

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата педагогічних наук, доцента

Черньонкова Ярослава Олександровича

про дисертацію **Перевознюк Вікторії Вадимівни**

«Розвиток самоосвітньої компетентності у процесі базової підготовки майбутніх учителів англійської мови у Великій Британії»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми наукової роботи та її зв'язок із галузевими науковими програмами.

Суспільно-економічні перетворення в Україні останніх років ставлять на порядок денний питання забезпечення якості вищої педагогічної освіти, що слугує підґрунтям підготувати компетентного вчителя, вдумливого, розумного, толерантного наставника-фасилітатора, який здатен активно співпрацювати з Європейським співтовариством і саморозвиватися. У цьому контексті особливо актуалізується потреба якісної підготовки вчителів мов, зокрема англійської, які не тільки володіють фундаментальними знаннями, а й готові постійно вдосконалювати їх, реалізуючи принцип безперервності освіти.

Викладені вище міркування переконують в актуальності та своєчасності дисертаційного дослідження В. В. Перевознюк, адже, як засвідчує практика, на сучасному етапі розвитку професійної освіти проблема розвитку самоосвітньої компетентності у процесі базової підготовки майбутніх учителів англійської мови у Великій Британії не була предметом окремого дослідження. Дисертантка здійснила продуктивну спробу вирішення даної проблеми.

Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри психології, педагогіки та філософії Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського «Психолого-педагогічні засади реформування організації та змісту діяльності вищої школи в Україні (теоретико-методологічний аспект)» (РК № 0116U004581, 2016 р.).

Тема затверджена вченою радою Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського (протокол № 6 від 25.12.2015) й узгоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук НАПН України (протокол № 6 від 26.11.2019).

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

У результаті проведеного дослідження дисертанткою:

- схарактеризовано ступінь наукової розробки проблеми;
- з'ясовано особливості організації базової підготовки майбутніх учителів англійської мови у Великій Британії;
- розкрито підходи британських і вітчизняних науковців до визначення суті, педагогічних умов розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх учителів англійської мови у процесі базової підготовки;
- узагальнено досвід розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх учителів англійської мови у процесі базової підготовки у Великій Британії й окреслено перспективи його творчого використання у ЗВПО України.

Нові факти, одержані здобувачем.

Дисертація В. В. Перевознюк є комплексним теоретико-методологічним дослідженням. Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, варто вказати на наступні результати, що мають вагому наукову новизну.

По-перше, цінною, з точки зору педагогіки вищої школи, є здійснене цілісне дослідження проблеми розвитку самоосвітньої компетентності у процесі базової підготовки майбутніх учителів англійської мови у Великій Британії.

По-друге, цінною, в теоретичному аспекті, є здійснена в роботі інтерпретація європейськими і вітчизняними науковцями понять: «самоосвіта», «самонавчання», «уміння вчитися», «самоосвітня діяльність», «суть самоосвітньої компетентності та її складників», «педагогічних умов розвитку самоосвітньої компетентності в майбутніх

учителів англійської мови у процесі базової підготовки».

По-третє, цінним, в прикладному аспекті, є проведений компаративний аналіз специфіки організації базової підготовки майбутніх учителів англійської мови у Великій Британії та здобутків й труднощів розвитку названої компетентності у студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014 – Середня освіта та предметною спеціалізацією «Мова та література англійська» у ЗВПО України. Результатом всіх досліджень дисертантки стало практичне визначення перспективи творчого використання набутого досвіду у ЗВПО України (організація первинного оцінювання схильностей абітурієнтів до педагогічної діяльності; формування ціннісного ставлення до самоосвітньої діяльності; запровадження гнучких освітньо-професійних програм, що узгоджуються з планами особистісного і професійного розвитку).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Аналіз тексту дисертації В. В. Перевознюк, автореферату та змісту публікацій дисертантки дають підстави для висновку стосовно наукової достовірності викладених автором результатів.

Дисертанткою опрацьовано значний масив наукових джерел (406 найменування, із них 205 – іноземною мовою), на підставі розгляду яких сформульовано власне бачення досліджуваної проблеми.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується належною теоретичною базою, ґрунтовним вивченням і критичним аналізом наукових праць і, загалом, не викликає сумніву.

Дисертантка використовує в роботі загальнонаукові методи – аналіз, синтез, узагальнення, класифікацію та аналогію для характеристики джерельної бази досліджуваної проблеми, висвітлення рівня її наукової розробленості, уточнення суті базових понять.

Значення для науки і практики отриманих автором результатів.

Дисертаційне дослідження В. В. Поворознюк містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати у сукупності розв'язують актуальну наукову проблему.

Результати дослідження *впроваджено* в освітній процес Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського (довідка № 03-10/268^a від 11.03.2020), Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (довідка № 01/10-387 від 16.06.2020), ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Старобільськ) (довідка № 1/516 від 14.06.2020).

Одержані в процесі дослідження дані та висновки *можуть бути використані* для оновлення змісту ОПП підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014 – Середня освіта та предметною спеціалізацією «Мова та література англійська»; перегляду навчальних і робочих навчальних програм дисциплін психолого-педагогічного циклу; укладання навчально-методичних комплексів професійно-орієнтованих дисциплін; підготовки дистанційних курсів «Граматика англійської мови», «Практика усного і писемного мовлення», «Методика викладання англійської мови» та розроблення курсів за вибором («Навчання через дослідження», «Технології самокерованого навчання», «Розвиток професійної кар'єри» тощо).

Оцінка змісту дисертації, її завершеність загалом.

Дисертаційне дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел до кожного розділу. Загальний обсяг роботи становить 268 аркушів, із них основного тексту – 187 аркушів. Робота проілюстрована 2 рисунками, 1 таблицею (на 2 сторінках), має 4 додатки (на 22 аркушах). Розділи дисертації логічно завершені, містять висновки, які відповідають змісту та поставленим завданням дослідження.

Дисертантка на достатньому науковому рівні обґрунтувала вибір теми, її актуальність, визначила мету, завдання, об'єкт, предмет, концепцію,

методологічні й теоретичні основи, аргументувала використання обраних методів дослідження.

У **першому розділі** – *«Ступінь наукової розробки проблеми»* – авторка глибоко проаналізувала проблему самоосвітньої діяльності у працях вітчизняних та закордонних науковців (с. 15–20); проаналізувала феномен професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови в навчальних закладах Великої Британії (с. 20–28). Вікторія Вадимівна обґрунтувала, з чим ми погоджуємося, проблему відсутності праць, які б розкривали питання розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх учителів мов, зокрема англійської, у процесі фахової підготовки на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти. Дисертанткою проведено компаративний аналіз розвитку самоосвітньої компетентності в Україні та Великій Британії: зміст, методи, форми, самостійна робота, методична підготовка, самостійна поза аудиторна робота, концептуально-ціннісні підходи (с. 28–34).

У **другому розділі** – *«Теоретичні питання розвитку самоосвітньої компетентності у процесі базової підготовки майбутніх учителів англійської мови у Великій Британії»* – дисертантка вдало проаналізувала законодавчі документи освітньої системи Великої Британії (с. 49-54); а також 5 циклів освіти вчителя іноземних мов (с.54-55); також В.В. Поворознюк було проведено компаративний аналіз закладів освіти та ступенів і рівнів здобуття освіти в країнах, які входять до складу Британської Співдружності (с.56-71); авторкою здійснено ґрунтовне дослідження компетентнісного підходу до професійної підготовки фахівців («компетентність», «професійна компетентність», «професійно-педагогічна компетентність», «самоосвіта», «самоосвіта майбутнього педагога», «самоосвітня діяльність», «самоосвітня компетентність» (с. 78-85). Уважаємо, що вдале обґрунтування Вікторією Вадимівною функцій самоосвітньої компетентності, структури самоосвітньої компетентності, базових компетентностей, якими повинен володіти вчитель англійської мови у Великій Британії, позитивно вирізняє дану роботу (с. 86-101).

У третьому розділі – «Практика розвитку самоосвітньої компетентності у процесі базової підготовки майбутніх учителів англійської мови у Великій Британії» – авторкою представлений ґрунтовний опис освітніх технологій для розвитку самоосвітньої діяльності: інформаційні технології, дистанційне навчання, змішане навчання, коучинг (с. 128-132), а також форм навчання (проблемні лекції, семінари, самостійна робота, портфоліо, дослідницькі проєкти) і методів навчання (кейс-метод, консультації, самостійне вивчення, рефлексія під час занять) (с. 133-144). Дисертантка зробила вдалу спробу проаналізувати ресурсне забезпечення розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх учителів англійської мови у процесі базової підготовки: внутрішні та зовнішні ресурси, університетські кампуси, бібліотечні ресурси, сервіси WiFi, віртуальне освітнє середовище, вибіркові електронні модулі, online-платформи, внутрішній ресурсу розвитку самоосвітньої компетентності (с. 144-175). У ході дослідження В.В. Поворознюк було доведено, що досягненню поставлених завдань сприяє запровадження моніторингового контролю результатів навчання (с. 173-185). Найбільшого практичного значення набуває проведений авторкою ґрунтовний компаративний аналіз творчого використання досвіду Великої Британії з визначеної проблеми в закладах педагогічної освіти України (досвід передових ЗВО України та ВНЗ Великої Британії, стандарти вищої освіти, освітні професійні програми, інформаційно-комунікативні технології, дисципліни вільного вибору) (с. 185-214).

Виходячи з аналізу основної частини роботи, доходимо висновку, що мета в ході виконання дослідження була досягнута, а дисертація є завершеною науковою кваліфікаційною працею.

Творчий задум авторки дисертації досить чітко виявляється у всіх компонентах її наукового апарату: в обґрунтуванні актуальності, визначенні мети, завдань, об'єкта, предмета, теоретичних засад дослідження. Звертає на себе увагу логічно виправдана структурованість та послідовність викладу змісту дисертаційної роботи, яка повною мірою відповідає меті та завданням

проведеного дослідження.

Дисертаційна робота В. В. Перевознюк за своїм змістом і формою є завершеним самостійним дослідженням.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

У цілому позитивно оцінюючи наукове і практичне значення дисертаційної роботи, висловимо деякі зауваження та побажання дискусійного характеру:

1. У змісті автореферату та в 1-2 розділах дисертації Ви активно вживаєте аббревіатуру «ЗВО Великої Британії», тобто заклади вищої освіти. *Бажано уточнити яке відношення цей термін має до Великої Британії. Це суто український термін.*
2. У розділі 1 «Ступінь наукової розробки проблеми» Ви проводите ґрунтовний теоретичний аналіз тезаурусу досліджуваної проблеми але не висловлюєте свого ставлення до питань, що розглядаються. *Потрібно вказати авторську думку щодо досліджуваних питань, проблем, термінів через формулювання «на нашу думку», «ми пропонуємо», «ми вважаємо».*
3. На ст.77 Ви наголошуєте на тому, що професійна підготовка вчителів англійської мови у Великій Британії здійснюється за двома напрямками: англійської як рідної та англійської як іноземної. З тексту дисертації не зрозуміло якому напрямку із двох ви надаєте перевагу. *Доречно було б виключити перший напрям, адже в Україні впроваджується тільки другий.*
4. У розділі 3.3. «Організація моніторингу рівнів розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх учителів англійської у процесі базової підготовки» вперше в дисертації з'являється поняття «моніторингу». *Бажано, на нашу думку, під час аналізу джерельної бази та структурних елементів самоосвітньої компетенції подати це поняття хоча б опосередковано.*
5. У рецензованому дослідженні майже не вказано про роль самостійної наукової роботи. *Слушно було б розкрити детальніше роботу*

студентських наукових конференцій та різного роду практик, участь у яких сприяє активізації формування у майбутнього учителя англійської мови самоосвітньої компетенції.

Проте висловлені зауваження і побажання не знижують загальної високої оцінки проведеного дослідження.

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових виданнях.

Основний зміст і результати дослідження подано у достатній кількості наукових і навчальних публікацій (в 14 наукових працях, із них: 6 статей опубліковано в провідних наукових фахових виданнях України, 1 – у міжнародному періодичному виданні, зареєстрованому в наукометричній базі Scopus, 7 тез доповідей у збірниках матеріалів наукових конференцій, 1 стаття за матеріалами конференції опублікована в міжнародному виданні, віднесеному до бази Scopus), що відповідає чинним вимогам щодо опублікування результатів дисертаційного дослідження на здобуття наукового ступеня кандидата наук.

На основі аналізу змісту публікацій В. В. Перевознюк констатуємо, що наукові положення, висновки та рекомендації, які було отримано в результаті проведеної роботи, у друкованих працях викладено достатньо повно.

Ідентичність змісту автореферату й основних положень дисертації.

Структурна побудова, зміст, висновки, що викладені в авторефераті, повністю відображають основні положення дисертації.

Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів».

Аналіз дисертації, автореферату та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дисертація «Розвиток самоосвітньої компетентності у процесі базової підготовки майбутніх учителів англійської мови у Великій Британії» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомим теоретичне і прикладне значення, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 15 «Порядку присудження наукових

ступнів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» (Постанова Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. за № 567) та іншим інструктивним вимогам Міністерства освіти і науки України щодо кандидатських дисертацій, а її автор – Перевознюк Вікторія Вадимівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент –
заступник декана з навчально-методичної роботи
факультету філології та журналістики
Центральноукраїнського державного педагогічного
університету імені Володимира Винниченка,
кандидат педагогічних наук, доцент

Я. О. Черньонков

Полудень

Я. О. Черньонков